

ETTINChI MA'RUZA

Alkogolizm.

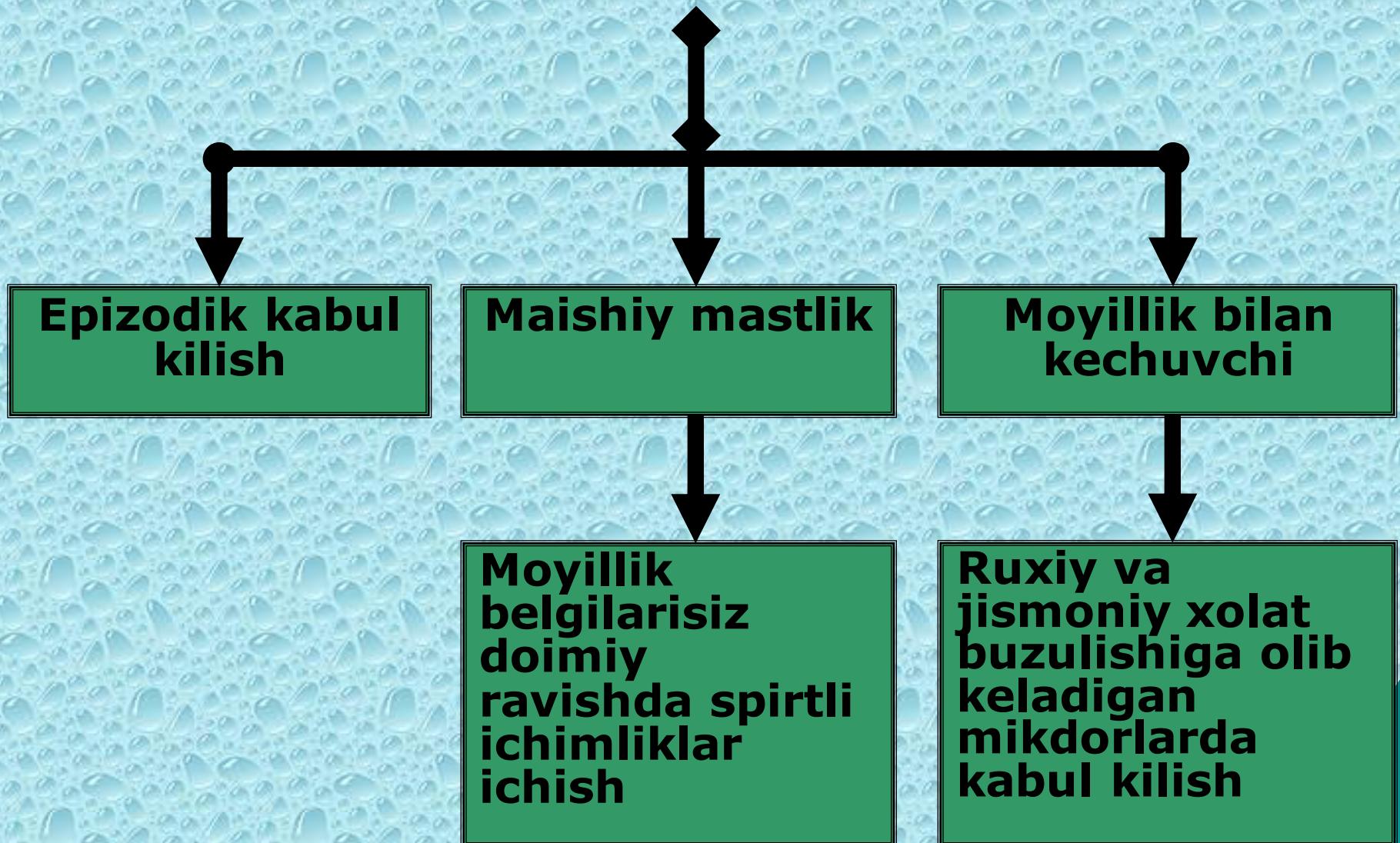
Alkogolli psixozlar.

Narkomaniyalar.

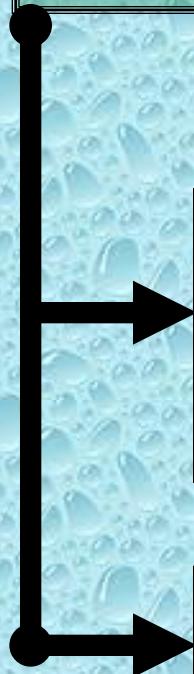
Toksikomaniyalar.

Alkogolizm - Tibbiy ma'noda alkogolizm – bu organizmning ichki organlarida va tizimlaridagi uzgarishlar, anik ruxiy buzilishlar bilan boradigan, spirtli ichimliklarga karamlikning rivojlanishi bilan utadigan, doimiy alkogol iste'mol kilish natijasida yuzaga keluvchi surunkali kasallik xisoblanadi. Ijtimoiy ma'noda alkogolizm deganda jamiyat farovonligiga va kriminal holatga, insonlarning sogligiga, turmushiga, mehnatiga putur etkazuvchi nome'yoriy spirtli ichimliklarni ichish tushuniladi. Ruxiy buzilishlar alkogolga patologik moyillik, tobelik, xumor (poxmel) sindromini paydo bo`lishi, mastlikni uzgargan xollari, chidamlilikni uzgarishlari (organizmni etanolga chidamliligi) va shaxsning tulik uzgarishlarini rivojlanishi bilan namoyon buladi. Alkogolizmda yurak-kon tomirlari, asab tizimini, butun ichki a'zolar va bosh miya kasalliklarining rivojlanishi muxim axamiyatga ega.

Alkogol kabul kilish shakllari

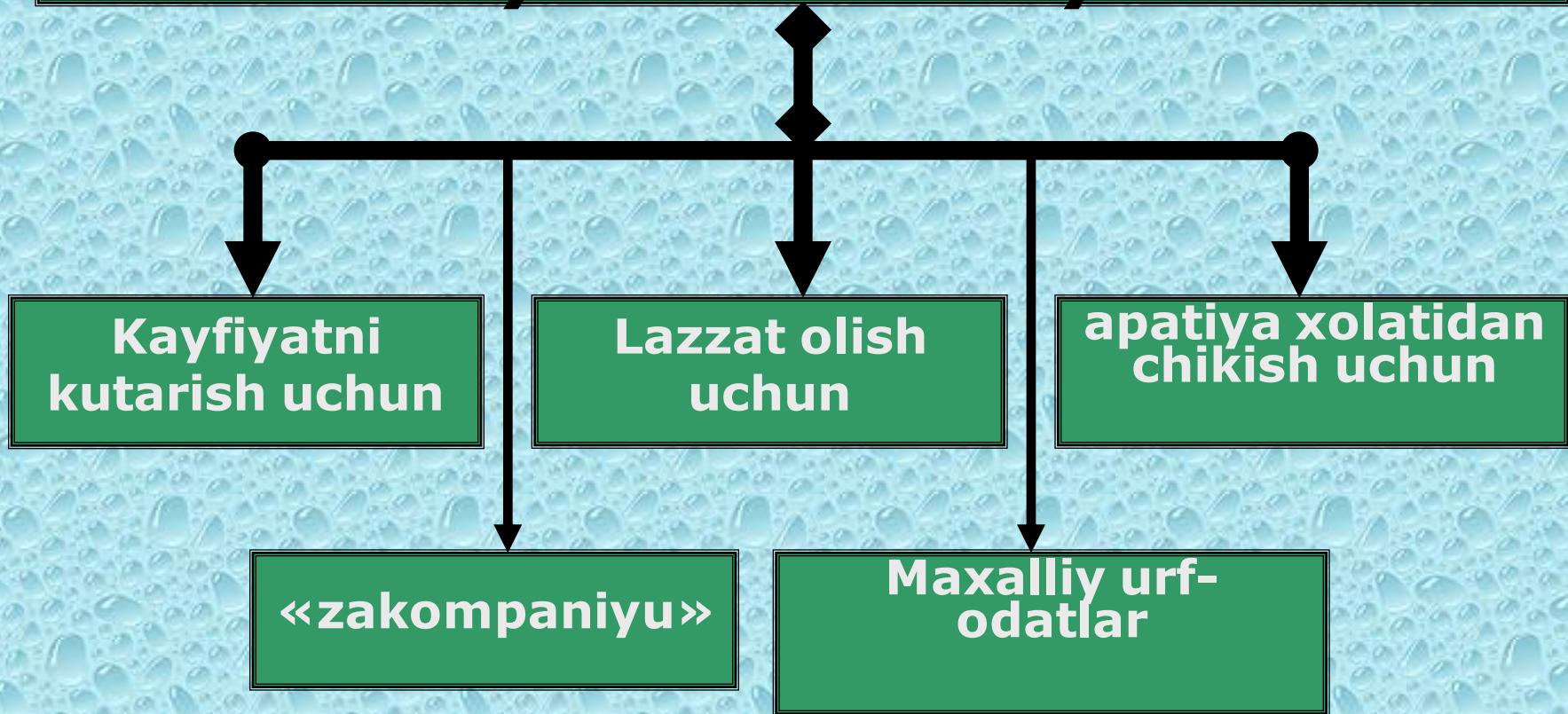
ETIOLOGIYaSI

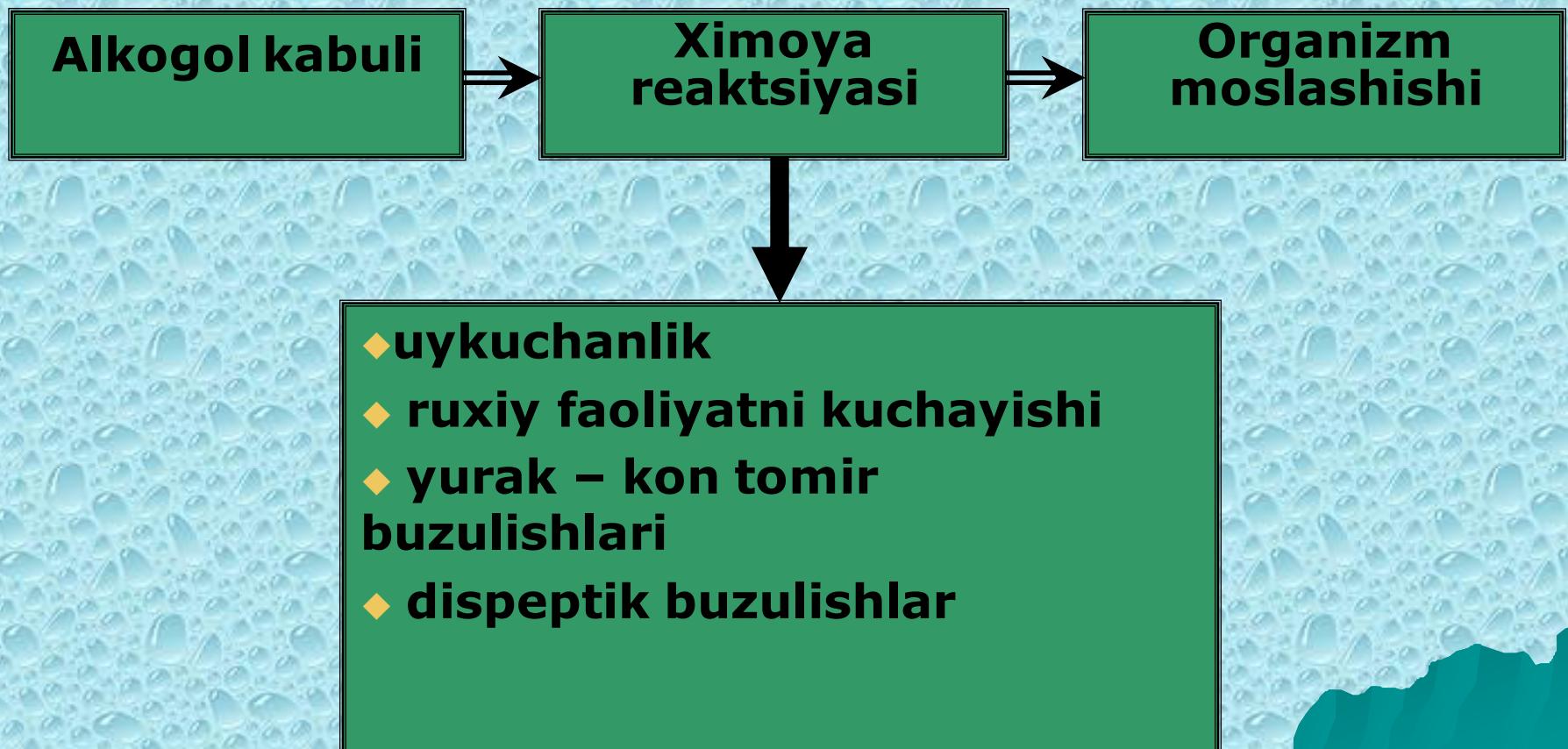
Shaxsninig premorbid xususiyatlari – etuk emas, shaxslararo boglikliklarni etarlicha adaptatsiyalanmaganligi va kiyinlashishi bilan

«alkogolli klimat» tutgan mikroijsitmoiy muxit

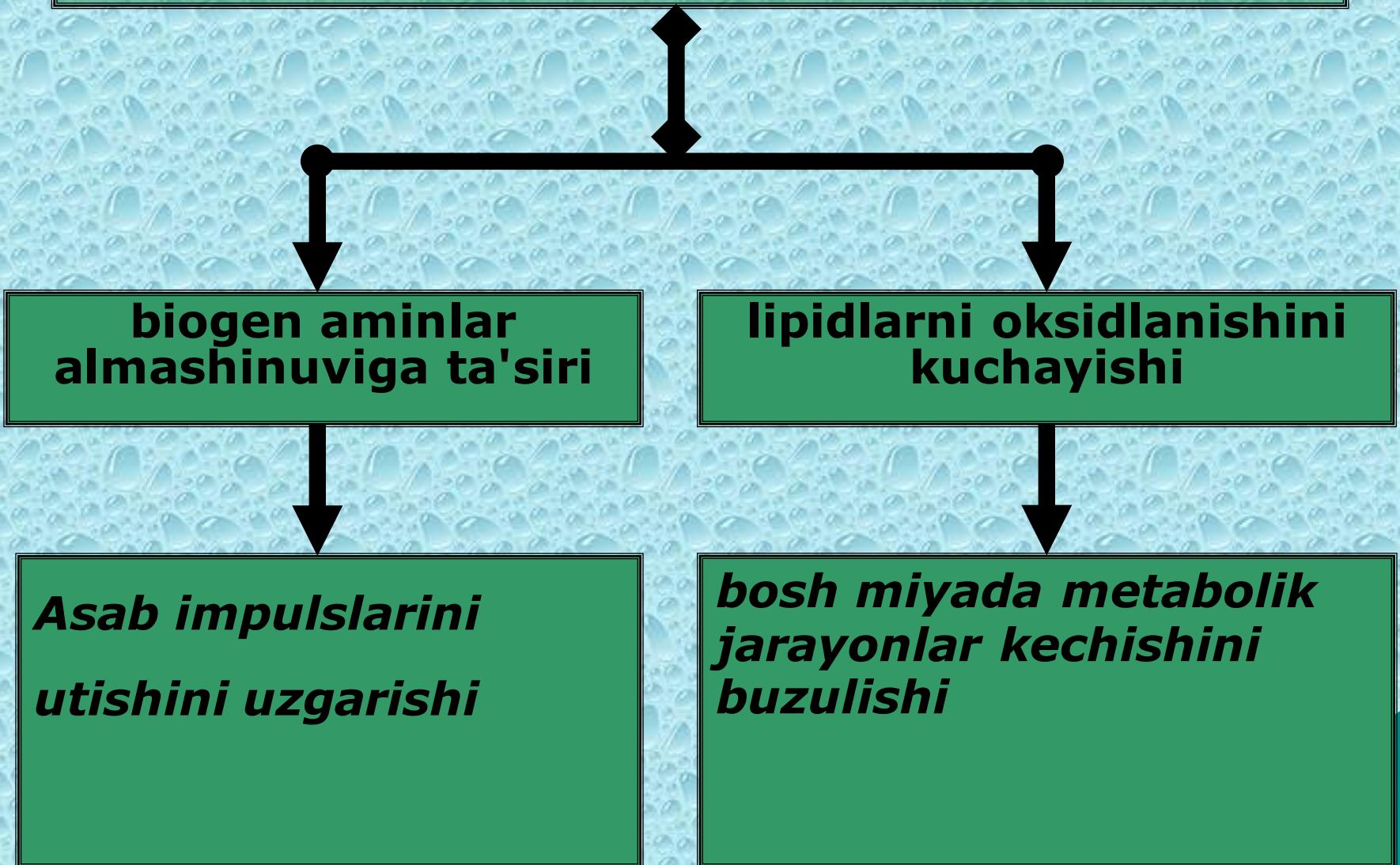
Psixoaktiv moddalarni kabul kilish motivatsiyalarini asosiy shakllari

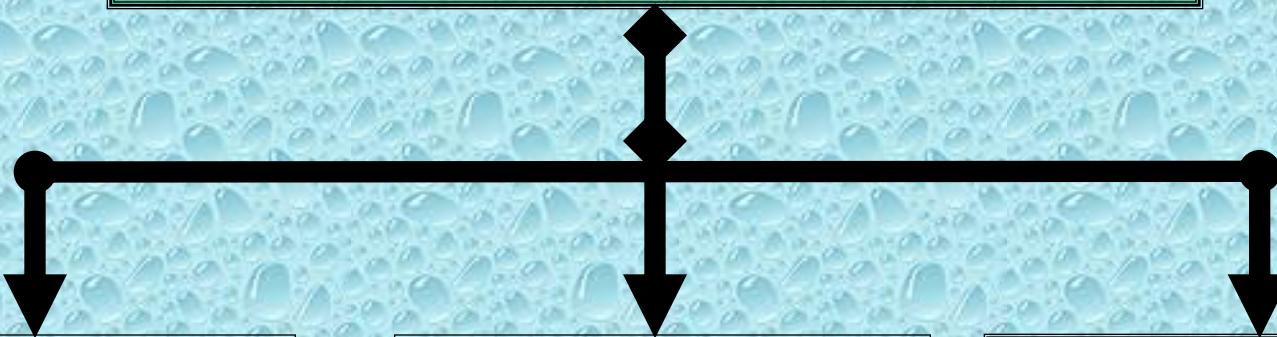
Alkogol kabuliga organizm reaktsiyasi

ALKOGOLNI ORGANIZMGA TA'SIRI

ALKOGOLIZM

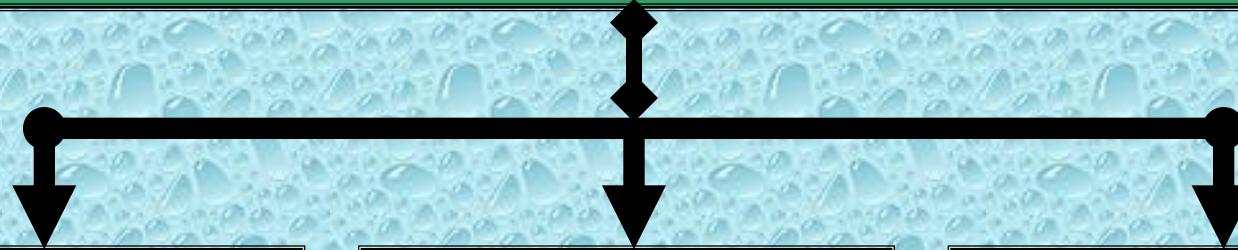

I boskich
boschlannich
(nevraستenik)
Kechish davomiyligi
1 yildan 6 yilgacha

II boskich
Urtacha
(narkomanik)
Kechish davomiyligi
3 yildan 15 yilgacha

III boskich
oxirgi
(entsefalopatik)
Bemorni xayotini
oxirigacha

Surunkali alkogolizmni asosiy psixotik belgilari

I boskich

- 1. Ximoyalovchi kayd kilish refleksini yukolishi.**
- 2. Ichilayotgan alkogol mikdorini nazorat kilishni progressiv tushib ketishi («alkogolga ochkuzlik»).**
- 3. Organizmni alkogolga nisbatan tolerantligini oshib borishi.**
- 4. Obsessiv moyillik (alkogol kabul kilish xakidagi shilkim xayollar).**
- 5. Ruxiy komfortga talab.**
- 6. «Yashirin mastlik».**
- 7. Alkogol kabuli xaotik xarakterga ega buladi.**
- 8. Astenik simptomokompleks.**

II boskich

- 1. Abstinenttsiya sindromini xosil bulishi.**
- 2. Utkir alkogol psixozlarini xosil bulishi (belya goryachka, alkogolli gallutsinoz, alkogolli paranoid).**
- 3. Organizmni alkogolga nisbañan yukori tolerantligi.**
- 4. Obssesiv va kompulsiv moyillik (engib bulmaydigan darajada).**
- 5. Ruxiy va jismoniy komfortga talab.**
- 6. «Ochik mastlik».**
- 7. Alkogolni sistematik kabuli.**
- 8. Shaxs uzgarishi.**

III boskich

- 1. Alkogolga nisbatan tolerantlikni pasayib ketishi.**
- 2. Mukkasiga olib ichishni shakllanishi.**
- 3. Jismoniy moyillik chukurlashib, ogirlashadi.**
- 4. Intellektual-mnestik soxani kuchli pasayishi (alkogolli dementsiya).**
- 5. Alkogolli psixozlarni tez-tez buladigan, chuzilgan shakllari (surunkali gallutsinoz, surunkali paranoid, Korsakov psixozi).**

II va III darajali alkogolizmni kiyosiy tashxisi

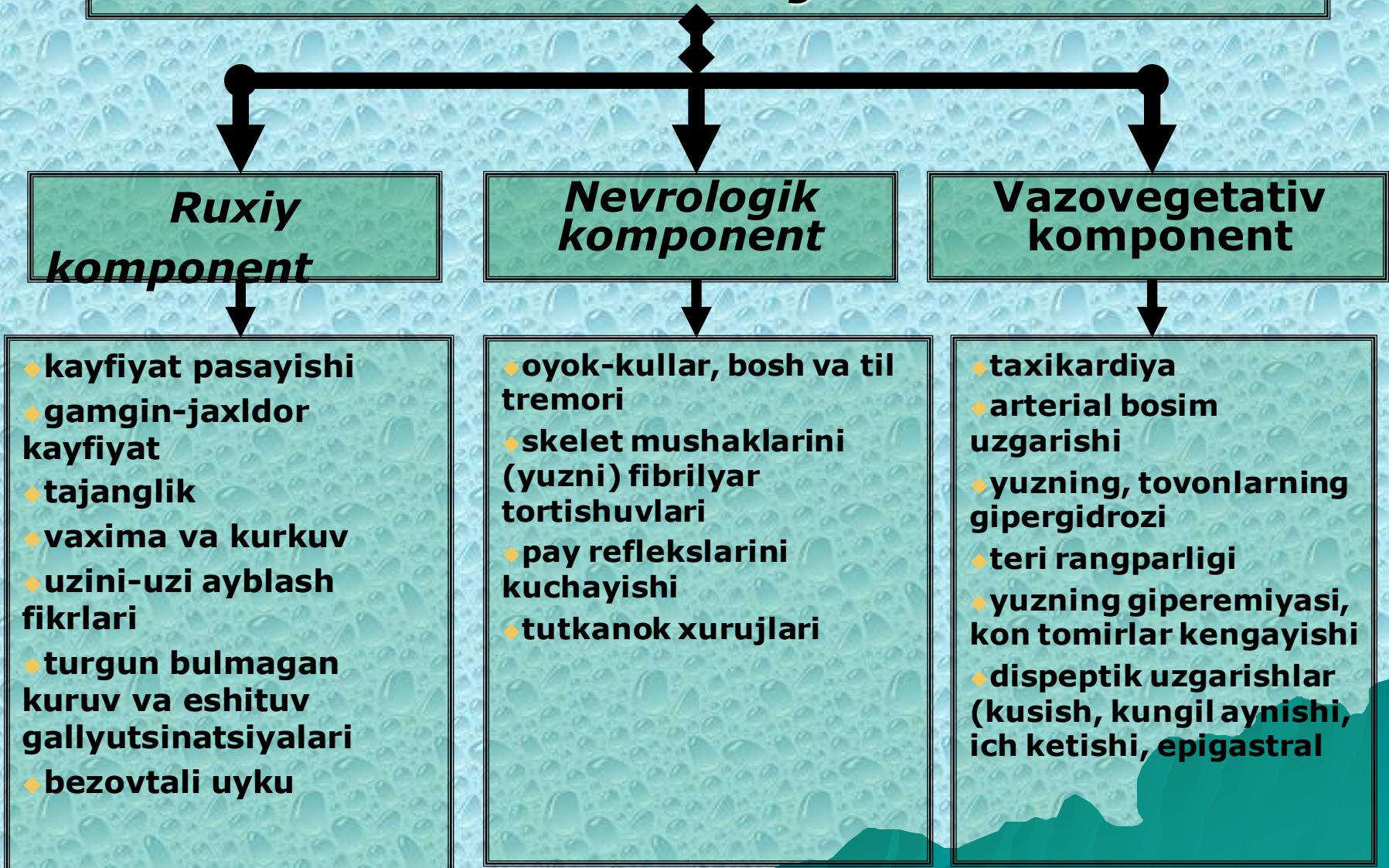
Belgi.	II daraja.	III daraja.
Tolerantlik	Usib borish, plato	pasayish
<i>Ichimlikni odatdagи dozalari</i>	<i>Bir mortalik</i>	<i>Yukori.</i>
	<i>sutkalik</i>	<i>Yukori.</i>
Mukkasiga ichish	Psevdozapoylar	Chin.
Shaxs uzgarishi	Pasayishi .	Degradatsiya.
Somatik kasalliliklar	«Funktсional»	«Organik»
Alkogolli psixozlar	Utkir	Utkir va surunkali

Metalkogolli psixozlar.

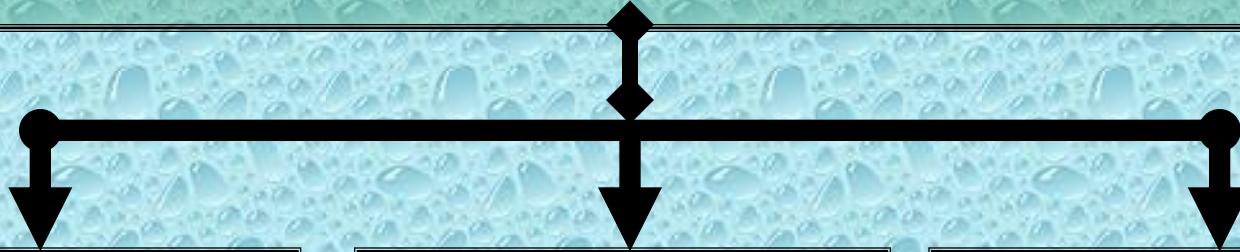
<i>Utkir.</i>	<i>Chuzilga.</i>
<i>. Alkogolli deliriy («belaya goryachka»).</i> <i>Utkir alkogolli gallyutsinoz.</i> <i>Utkir alkogolli paranoid.</i>	◆ <i>Surunkali alkogolli gallyutsinoz.</i>◆ <i>Surunkali alkogolli paranoid.</i>◆ <i>Korsakov psixozi.</i><i>Gemorragik polientsefalist (Gay-Vernike kasalligi)</i>

Abstinent sindromini tuzulishi

II daraja

Mastlik darajalari

ENGIL

*Etanol mikdori 2
%oo gacha*

URTAChA

*Etanol mikdori 2 -
5%oo gacha*

OGIR

*Etanol mikdori 5
%oo dan yukori*

Alkogolga karshi terapiya majmui

I. Ichki a'zolar funksiyalarini normallashtiruvchi terapiya:

- 1. dezintoksikatsion**
- 2. vitaminoterapiya**
- 3. umumkuvvatlovchi**
- 4. Asoratlarni davolash (YuKT, OIT va x.z.)**

II. Aktiv alkogolga karshi terapiya alkogolga patologik moyillikni engishga, alkogolga jirkanchlik xissini xosil kilish, sotsial readaptatsiya, ruxiy soglikni kayta tiklashga karatilgan:

- 1. psixoterapiya**
- 2. sensibillovchi terapiya**
- 3. shartli-reflektor terapiya**
- 4. psixofarmakoterapiya**

Narkomaniya – narkotik moddalarni surunkasiga iste'mol kilish, unga moyil bulib kolish, narkotik modda bulmaganda esa ogir ruxiy, jismoniy, ma'naviy uzgarishlar, ijtimoiy tushkunlik bilan kuzatiladigan kasallikdir.

Etiologiya va patogenez

Narkomaniya va toksikomaniya keltirib chikaradigan moddalarga biologik muxtojlik borligi tasdiklanmagan. Bu narkomaniya dardlarning rivojlanishida ijtimoiy (notugri tarbiya, tevarak-atrofning ta'siri, oiladagi salbiy kelishmovchiliklar), shaxsnинг konstitutsional omillari, psixologik xolatlar (kizikuvchanlik, tajriba, kayfsafoga intilish, kiyinchilikdan kochish), narkotik talab kiluvchi somatik kasalliklar muxim axamiyat kasb etadi.

Narkomaniya boskichlarini klinik kurinishi

1 boskich

**Narkotik moddaga ruxiy
moyillik (obszesiv) paydo bulishi,
ximoya jarayonlarining yukolishi,
narkotik moddalarga
chidamlilikning oshishi, ularning
fiziologik ta'siri saklangan xolda
muntazam kabul kilinishi bilan
ifodalanadi.**

Narkomaniya boskichlarini klinik kurinishi

2 boskich

Abstinentsiyaning (xumor sindromi), narkotik moddaga engib bulmas darajadagi xirs kuyish, unga bulgan chidamlilikni yukori darajaga etishi, narkotik moddalar ta'sirini uzgarishi (kupincha kuzgaluvchanlikka olib keluvchi ta'siri), shaxs uzgarishi bilan ifodalanadi.

Narkomaniya boskichlarini klinik kurinishi

3 boskich

bunda narkotik moddalarga chidamlilikning pasayishi, ular ta'siri fakat «tetiklashtirish» darajasiga etishi, shuning uchun bemorlarda narkotik moddalarsiz «yashay olmaslik» xususiyatlarining paydo bulishi kuzatiladi. Bundan tashkari, xumor sindromi ogirlashib, chuzilib borishi, ruxiy, somatik, ogir ijtimoiy okibatlar kelib chikishi bilan ifodalanadi.

Кабул килинаётган наркотик модда турига караб наркоманиянг куидаги шакллари ажратилади:

- ☠ афъюн (опий) наркомания**
- ☠ гашишемания**
- ☠ кокаиномания**
- ☠ барбитуромания**
- ☠ рухий холатни кузгатувчи моддалар истеъмоли наркоманияси**
- ☠ полинаркомания.**

Opiomaniyadagi abstinent sindromni belgilari va fazalari.

|I. N. Pyatnitskaya, 1994|

Fazlar	Asosiy kurinishlar
Birinchi faza	1) Ruxiy moyillik belgilari: narkotikga moyillik, konikmaganlik, taranglik xolati; 2) Somatovegetativ reaktsiyalar: korachik kengayishi, esnash, kuz yosh okishi, aksirish bilan tumov. Ishtaxa yukolishi. Uyku buzilishi. Narkotikni oxirgi marta kabul kilingandan sung 8-12 soatdan keyin kelib chikadi.
Ikkinchchi faza	Kizib ketish xissi bilan almashadigan et uyushishi, terlash va bexollik xurujlari. Bel, sung oyok, buyin, kul mushaklarida nokulaylik xissi paydo buladi. Tana mushaklari taranglashgan. Jag orasi mushaklarida va chaynov mushaklarida ogrik paydo buladi. Birinchi faza simptomlari paydo buladi. Korachiklar kengaygan. Nafas olish chastotasi 50-100 martagacha. Doimiy esnash. Kuz yoshi okishi. Oxirgi marta narkotik kabul kilgandan 30-36 soatdan keyin kuzatiladi.
Uchinchi faza	Mushak ogriklari paydo buladi. Bemorlarning bir kismida pereferik mushaklar xurujlari paydo buladi. Xarakat kilish extiyoji yukori buladi. Xarakat boshida ogriklar susayadi, sung kuchayadi. Bemorlar uzlariga joy topa olmaydilar. Bugimlarda ogriklar bulmaydi. Bemorlar tajang, kuzgaluvchan, jaxldor, depressiv xolatda buladilar. Narkotikga moyillik kompulsiv buladi. Birinchi ikki faza belgilari kuchayadi. Bu xolat ikkinchi sutkani oxirlariga rivojlanadi.
Turtinchchi faza	Dispeptik kurinishlar paydo bulishi bilan uchinchi fazadan fark kiladi. Korinda ogriklar paydo buladi. Bir-necha soatdan sung kusish va ich surish kuzatilad. Ich surishi kuniga 10-15 martagacha, tenezmlar bilan birga keladi. narkotikdan maxrum etilgandan sung uchinchi kuniga paydo bulib, 5-10 kun davom etadi.

Uyku chakiruvchi dori vositalarni me'yoridan ortik ichganda abstinent sindromning belgilari va fazalari. |I. N. Pyatnitskaya, 1994|

Fazalari	Asosiy kurinishlar
Birinchi faza	Korachik kattalashgan, et uyushishi, esnash, gipirgidroz, rangparlik, konikmaslik xissiyoti, notinchlik. Bemor ovkatlanmaydi, uyku yukoladi. Goz terisi simptomi paydo buladi. Mushaklari bushashgan. Bemor tajang, badjadxal. Narkotik kabuli tuxtaganidan sung 20-24 soatgacha davom etadi.
Ikkinch faza	Birinchi sutkani oxirida boshlanadi. Boldir mushaklarini xurujli kiskarishi, giperrefleksiya, mushaklar gipertoniyası, mushaklar uchishi, tiklar, mayda tremor, arterial kon bosim kutarilishi, taxikardiya. Bemor disforiyada, bezovta, urnida yota olmaydi, yurganida chaykaladi, goxida yikilib tushishi mumkin. Ikkinch faza simptomiga abstinentsiya kuchli ifodalananadi. Bir xil bemorlar shovkinni, yoriglikni kutara olmasliklariga shikoyat kiladilar.
Uchinchi faza	Narkotik kabuli tuxtaganidan sung uchinchi sutkasiga kuzatiladi. Oldingi fazalardagi simptomlar kuzatiladi. Oshkozonda ogriklar, ich surishi, kayd kilish, yirik bugimlarda ogriklar paydo bulishi bilan farklanadi, mushak ogriklari bilan bezovtalik ikkinchi uringa utadi. Senestopatiyalar paydo buladi: noanik lokalizatsiyadagi, almashinuvchan, bosuvchi, chuzuvchi xarakterdagи yurak soxasidagi ogriklar.
Turtinch i faza	Uchinchi sutkaning oxirida boshlanadi, abstinent sindromning eng yukori chukkisi xisoblanadi. Paydo bulgan disforiya goxida depressiyaga utadi, xarakat va affektiv kuzgalish susayadi. 75% bemorlarda 3-5 sutkagacha tutkanok xurujlari paydo buladi. Tutkanok xurujidan sung, 60% bemorlarda psixoz kuzatilishi mumkin.

NARKOMANIYaLARNI DAVOLASH PRINTsIPLARI

**1. PFM (*psixofaol moddalar*)ni
kabulini tuxtatish, abstinent
sindromni, birlamchi ruxiy
moyillikni bartaraf etish.**

***Abstinentsiyadan sunggi ruxiy
buzilishlarni davolash.***

**2. Tibbiy-ijtimoiy
reabilitatsiya.**

Toksiko va narkomaniyalarning ayrim shakllari

Guruxlar	Guruxning asosiy namoyondalari	Kabul kilish shakli	Surunkali intoksikatsiya xususiyatlari (toksik moyillik)
Psixomimetiklar	<i>LSD, psilotsibin, fentsiklidin va uning boshka turlari: PSP, «ekstezi»</i>	<i>Tomir ichiga, Ogiz orkali (kamrok teri orasiga)</i>	<i>Turgun astenik va apatiko-abulik buzilishlarni shakllanishi. Shizoform kurinishlarni shakllanishi (Rm Q;JmQ-)</i>
Trankvilizatorlar, antidepressantlar	<i>Barbituratlar, benzodiazepinlar, 3 va 4 siklik antidepressantlar</i>	<i>Tomir ichiga, ogiz orkali</i>	<i>Turgun psixoorganik va xissiy-irodaviy buzilishlarni shakllanishi. (RmQQQ;JmQ-)</i>
Antixolinergik ta'sirli moddalar	<i>Tsiklodol, dimedrol, astmaton, belladonna</i>	<i>Tomir ichiga, ogiz orkali</i>	<i>Turgun astenik va intellektual-mnestik buzilishlarni shakllanishi (RmQ;JmQ)</i>
Efir tutuvchi erituvchilar	<i>Atseton, benzin, xloroform, toluol, va boshkalar.</i>	<i>Ingalyatsion, kamrok aplikatsion</i>	<i>Turgun va yorkin kurinishdagи psixoorganik va xissiy-irodaviy buzilishlarni shakllanishi (RmQQ;JmQ)</i>

Kokain

—

*Tomir ichiga,
intranazal*

*Psixoorganik
buzilishlarni
nisbatan tezrok
shakllanishi*
(Рм+++;Жм+)

**Efedrin
xosilalari**

Efedrin, pervitin

Tomir ichiga

**Turgun astenik va
shizoform
buzilishlarni
shakllanishi**
(Рм+++;Жм+)

Amfetaminlar

*Fenamin,
sidnokarb, i dr.*

**Tomir ichiga,
ogiz orkali**

**Turgun astenik va
chuzilgan
shizoform
psixozlarni
shakllanishi**
(Рм+++;Жм+)

**Каннабис
хосилалари**

**Tomir ichiga,
ingalyatsion
(chekish
orkali), ogiz
orkali**

**Amotivatsion va
psixoorganik
sindromlarni tez
shakllanishi,
latent ruxiy
patologiyani
utkirlashuvi**
(Рм++;Жм+)

**Опиатлар ва
опиоидлар**

*Морфин, кодеин,
героин, промедол,
омнопон,
метадон, фентанил, ва*

Томир ичига,
ингалацион (чекиш
оркали), огиз оркали

Преморбию
кирраларни
чукурлашуви ва
уткирлашуви,
психопатизация,
психоорганик
бузилишларни тез
шакланиши(Рм++;Жм

**Рм – рухий майиллик, Жм – жисмоний майиллик
«+-»енгил; «+»урта ; «++»яккол; «+++»огир**